

Özcan PURÇU
TBMM Başkanlık Divanı Katip Üyesi
İzmir Milletvekili

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

İnsanca yaşamın temel koşulu olan barınma hakkı sosyal haklar içinde yer almaktadır. Konut hakkı, temel hak ve özgürlükler içinde yer alan yerleşme özgürlüğüyle birlikte; kişilerin konut değiştirme, diledikleri yerde konutlarını seçme ve yerleşme temel haklarını da kapsamına almaktadır. Konut hakkının gerçekleşmesinde devletin müdahalesi belirleyici niteliktedir.

Konut hakkı, sadece yerleşme özgürlüğü ile ilgili bir hak değildir. Aynı zamanda diğer insan hak ve özgürlüklerin de gerçekleşmesi için ortam ve koşulları oluşturmaktadır. Konut hakkı insan hakların en düşük eşiği olarak nitelendirilmiştir. Bir başka deyişle, insan onuruna uygun bir yaşam sürdürülmesi için asgari gereken ve ihtiyaç duyulan haklardandır.

Barınma hakkı ayrımcılık yasağı ile doğrudan ilgili bir haktır. Barınma olanaklarının sağlanması süreci ayrımcılığın görünür olduğu ilk aşama olmaktadır. Barınma hakkı ve ayrımcılık bir çok şekilde görülmektedir. Roman mahalleleri kentteki ayrımcılığın vücut bulmuş halidir. Roman mahallesinin olduğu her şehirde, roman mahallesinin neresi olduğu bellidir. O kentte yaşayan herkes romanların oturduğu yeri bilir, “çingene mahallesi” olarak adlandırılır. Bu mahallede doğan çocuklar hayata yenik başlıyor. Roman mahallesinde doğan çocuk, gözünü çamur içinde açmaktadır, etrafında çadırları, teneke damları, kapısı penceresi olmayan barınakları görmektedir. Roman mahallesinde doğan çocukların ilk günleri; çocuk parkının olmadığı mahallelerde, okul öncesi süreçte hiçbir destek almadığı, okul motivasyonunun olmadığı, okula başladığında güçlendirici değil ayrıştırıcı muameleye maruz kaldığı ve hızla okuldan uzaklaştığı günlerdir. Roman mahallesindeki okula tayini çıkan öğretmenlere “geçmiş olsun” dileklerinin iletildiği bir kentsel ayrışma alanıdır Roman Mahalleleri. Çocuklar başka bir yaşam deneyimi olmadan, farklı yaşam becerileri edinmeden mahalleden başka hayat görmeden büyümektedirler. Çocuklar iş başvurularında adres olarak roman mahallesini yazmak istememektedir. Adresini yazan roman çocuğu becerisine göre değil, romanlara yönelik olan önyargıdan kaynaklı olarak işe kabul edilmemekte veya çok zorlanmaktadır.

Roman mahallelerinde yaşayan çocuklara, kentin mahallenin dışındaki yaşam, ışıklar çok uzak gelmektedir. Çocukların düşünüş haritası mahalledeki yaşam ile sınırlı kalmakta, okuldan uzaklaşan çocuk erken evliliklere veya madde bağımlılığına yönelmektedir. Barınma hakkının insan hakları standartlarına uygun hale gelmesi çocukların yaşamını doğrudan etkileyeceği gibi barış ve kardeşlik içinde yaşama kültürünün yerleşmesine, güçlenmesine etki edecektir. Roman mahalleleri mekânsal olarak bir güçsüzlük içindedir, bu mekanın güçsüzlüğü romanların haklarından yararlanamamasına neden olmaktadır. İznik'te, Selendi'de yaşanan romanlara yönelik linç girişimlerinin temelinde ayrımcılık ve barınma hakkı ihlali bulunmaktadır.

Türkiye'de barınma hakkı ile romanlar bakımından kentsel dönüşüm konusu ile beraber ilerlemektedir. Kentsel dönüşüm projeleri ise yerinde dönüşümü değil yaşayanların yerinden edilmesi yaklaşımını benimsemektedir. Türkiye taraf olduğu Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 11. Maddesinde "Yaşama Standardı Hakkı" düzenlenmiştir. Sözleşme uyarınca Türkiye'nin, herkese, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam standardına sahip olma sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Ülkemizde şimdiye kadar yapılan kentsel dönüşümler Sözleşme ile yeterli konut hakkını sağlamamış olması bakımından uyumsuzdur. Yerel yönetimler tarafından, kentsel dönüşümüne konu olan yer ve bölgeler ile ilgili doğru ve gerçekçi bilgilendirmeler yapılmamıştır. Şimdi hali hazırda birçok roman mahallesinin kentsel dönüşümüne konu edildiği, konu edilen mahalleler bakımından birden fazla projenin olduğu gibi iddialar bulunmakta ancak halkımız açık ve net bilgi sahibi olamamaktadır. Aynı süreçler Sulukule gibi roman kültür mirası olan bir yerleşim yeri için dahi yapılmamıştır. Ayrıca Türkiye deneyiminde tahliyeler hakkında bildirim süreçleri yeterli bir süre öncesinden yapmak konusunda yerel yönetimler de ilgili diğer kurumlar da yetersiz kalmışlardır. Kentsel dönüşüm projeleri, romanlar gibi Türkiye'nin en yoksul ve dışlanmış gruplarının yaşadığı bazı bölgelerde yürütülmektedir.

Kentsel dönüşüm projeleri ile romanlara çok az miktarda tazminat verilmiştir. Ayrıca düşük maliyetli farklı alternatifleri içeren barınma olasılıkları sunulmamıştır. Bu zaten yoksul olan, yoksunluk içinde yaşayan romanları daha da fakirleştirmiştir. Mahallelerini zorla boşaltan romanların bir kısmı evsiz kalmış, bir kısmı ise önceki koşullarından daha da kötü koşullarda yaşamaya mecbur edilmiştir. Kentsel dönüşüm projelerinde genellikle yerelde yaşayan halk ile görüşülmeden sadece yerel yönetimler ve özel şirketler arasında görüşülerek kesinleştirilmektedir. Ancak sonuçta tahliye edilen halkın yeterli bilgisi olmadan, karar alma süreçlerinde görüşlerine başvurulmadan kesinleştirilmekte ve yoksul olan halk evlerinden de edilerek daha da yoksullaşmaktadır. Kentsel dönüşüm de devletin aldığı diğer tüm kararlar gibi insan haklarına saygı gösterir şekilde olması gerekmektedir.

Kentsel dönüşüm günümüzde afet dönüşüm yasası olarak özellikle yoksulların haklarını ihlal eden dava açma hakkını nerdeyse ortadan kaldıran ve zorunlu tahliyeye neden olan projeler olarak hayata geçmektedir. Ayrıca düşük maliyetli farklı alternatifleri içeren barınma olasılıkları sunulmamıştır. Bu zaten yoksul olan, yoksunluk içinde yaşayan romanları daha da fakirleştirmiştir. Mahallelerini zorla boşaltan romanların bir kısmı evsiz kalmış, bir kısmı ise önceki koşullarından daha da kötü koşullarda yaşamaya mecbur edilmiştir.

Gecekondu alanlarının dışında 2015 yılı Türkiye'sinde hala çadırdan roman mahalleleri vardır. Mevsimlik tarım işlerinde çalışan romanların çadırlarda yaşamasının yanı sıra yerleşik olarak konutu olmadığı için çadırdaki yaşayan romanlar bulunmaktadır. Çamurun içinde, sağlanan naylonlarla kışı, yağmuru çamuru yaşamaktadırlar. Yoksulluk ve yoksunluk içinde çadırdaki, barakada, teneke dam altında, susuz elektriksiz, kanalizasyonsuz Roman mahallelerinde yaşayanların, yaşadıkları bu durumun görünür olması, bu sorunların TBMM tarafından tespit edilmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi zorunludur. Romanların kendi mahallelerinden uzak yerlerde iskan edilmeleri ile kiracı konumunda olanların barınma haklarına yönelik ihlallerin kapsamlı şekilde araştırılması gerekmektedir. Roman yurttaşlarımızın çok uzun dönemli olarak borçlandırma ile geleceklerinin ipotek altına alınması, kentsel dönüşüm Romanları yerinden etmeden sosyal dönüşümle yapılmaması, katılım haklarının gözetilmemesi gibi sorunların araştırılarak temel yaşam hakkının güvencesi de olan barınma hakkından etkin olarak yararlanılmasını sağlamak amacıyla ulusal ve uluslararası ilke ve standartlar esas alınarak çözüm önerilerinin tespit edilmesi için Anayasa'nın 98. maddesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını talep ederim.

Özgür ÖZEL
Manisa Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

Özcan PURÇU

TBMM Başkanlık Divanı Katip Üyesi

CHP İzmir Milletvekili ①

Naime Akın
Balıkesir MV.
Mehmet Tural
DTM
Gülşen YEDİKÇİ
İstanbul
Ayhan Kalkan
Mustafa Ali BAY
İzmir MV.
Ahmet AKIN
Balıkesir MV.
Sibel Özdemir
İstanbul M.Y.
Cemal YILMAZ
Tehde MV

41... Sayılı Meclis Araştırması Önergelerinin İmza Çizelgesi

[illegible]

ÖZET

İnsanca yaşamın temel koşulu olan barınma hakkı sosyal haklar içinde yer almaktadır. Konut hakkı insan onuruna uygun bir yaşam sürdürülmesi için asgari gereken ve ihtiyaç duyulan haklardandır.

Barınma hakkı ayrımcılık yasağı ile doğrudan ilgili bir haktır. Barınma olanaklarının sağlanması süreci ayrımcılığın görünür olduğu ilk aşama olmaktadır. Barınma hakkı ve ayrımcılık birçok şekilde görünmektedir. Roman mahalleleri kentlerdeki ayrımcılığın vücut bulmuş halidir. Roman mahallesinin olduğu her şehirde, roman mahallesinin neresi olduğu bellidir. O kentte yaşayan herkes romanların oturduğu yeri bilir, “çingene mahallesi” olarak adlandırılarak yaftalanır, dışlanır.

Türkiye’de Romanlar bakımından barınma hakkı ile kentsel dönüşüm konusu beraber ilerlemektedir. Kentsel dönüşüm projeleri ise yerinde dönüşümü değil yaşayanların yerinden edilmesi yaklaşımını benimsemektedir. Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, insanın “barış içinde ve onurlu bir şekilde” yaşamasına olanak tanıma yükümlülüğünü düzenlemektedir. Ülkemizde şimdiye kadar yapılan kentsel dönüşümler uluslararası insan hakları düzenlemeleri ile uyumsuzdur. Örneğin Romanlar Sulukule’de yerinden edilmiş ve şu anda eskisinden çok daha kötü koşullarda yaşamak zorunda bırakılmıştır. Romanların yerinden edilmeden sosyal dönüşümle birlikte kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesi zorunludur. Kentsel dönüşüm projeleri, Romanlar gibi Türkiye’nin en yoksul ve dışlanmış gruplarının yaşadığı bazı bölgelerde yürütülmektedir.

Romanların yaklaşık %80’i bir veya iki odalı evlerde yaşamaktadırlar. Birçok mahallede Romanlar alt yapı sorunu nedeniyle elektrik, su, kanalizasyon, ulaşım gibi imkanlardan yararlanmada zorluk çekmektedirler. Bunun yanı sıra Türkiye’de 2006 yılından beri süren kentsel dönüşüm projeleri kapsamında birçok Roman Mahallesi kentsel dönüşüm projelerine konu edilmiş ve Romanlar mahallelerinden zorla tahliye edilmiş, yerlerinden edilmiştir. Romanlar, kentsel dönüşüm projelerinin sosyal dönüşüm ile birlikte olması gerektiğini ve ekonomik olarak ödeyebilecekleri, nitelikli ve sağlıklarına uygun evlerde yerlerinden edilmeden hayata geçirilmesini talep etmektedirler. İstanbul Sarıgöl Roman Mahallesi,

Sakarya'nın Sapanca ilçesi Gazipaşa Mahallesi'nde ve bir çok kentte benzer sorunlar devam etmektedir.

Kentsel dönüşüm günümüzde afet dönüşüm yasası olarak özellikle yoksulların haklarını ihlal eden dava açma hakkını nerdeyse ortadan kaldıran ve zorunlu tahliyeye neden olan projeler olarak hayata geçmektedir. Ayrıca düşük maliyetli farklı alternatifleri içeren barınma olasılıkları sunulmaktadır. Bu zaten yoksul olan, yoksunluk içinde yaşayan romanları daha da fakirleştirmiştir. Mahallelerini zorla boşaltan romanların bir kısmı evsiz kalmış, bir kısmı ise önceki koşullarından daha da kötü koşullarda yaşamaya mecbur edilmiştir.

Gecekondu alanlarının dışında 2015 yılı Türkiye'sinde hala çadırlardan kurulu roman mahalleleri vardır. Mevsimlik tarım işlerinde çalışan Romanların çadırlarda yaşamasının yanı sıra yerleşik olarak konutu olmadığı için çadırda yaşayan Romanlar bulunmaktadır. Çamurun içinde, temin edilen naylonlarla kışı, yağmuru, çamuru yaşamaktadırlar. Yoksulluk ve yoksunluk içinde çadırda, barakada, teneke dam altında, susuz elektriksiz, kanalizasyonsuz Roman mahallelerinde yaşayanların, yaşadıkları bu durumun görünür olması, bu sorunların TBMM tarafından tespit edilmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi zorunludur. Romanların kendi mahallelerinden uzak yerlerde iskan edilmeleri ile kiracı konumunda olanların barınma haklarına yönelik ihlallerin kapsamlı şekilde araştırılması gerekmektedir. Roman yurttaşlarımızın çok uzun dönemli olarak borçlandırmayla geleceklerinin ipotek altına alınması, kentsel dönüşüm Romanları yerinden etmeden sosyal dönüşümle yapılmaması, katılım haklarının gözetilmemesi gibi sorunların araştırılarak temel yaşam hakkının güvencesi de olan barınma hakkından etkin olarak yararlanılmasını sağlamak amacıyla ulusal ve uluslararası ilke ve standartlar esas alınarak çözüm önerilerinin tespit edilmesi için Anayasa'nın 98. maddesi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İktüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını talep ederim.